

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВУ ПРИРОДУ САМОПРЕДСТАВНИЦТВА

*Самойлова І. А.**Викладач цивільного і сімейного права**Галицький коледж ім. В. Чорновола**м. Тернопіль, Україна*

Починаючи з 2016 року згідно із Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [1] виникає так звана «адвокатська монополія» на здійснення представницьких функцій в суді юридичних осіб. Зокрема відповідно до Конституції України, виключно адвокат здійснює представництво юридичних осіб в судах [2.ст 131²], що зумовлює зріст питомої ваги адвокатської спільноти порівняно з іншими юристами. Згідно із внесеними змінами до Конституції України всі процесуальні кодекси також було приведено у відповідність, декларуючи представницькі функції виключно за адвокатурою.

Така позиція призводить до явних незручностей, особливо це стосується «великих» юридичних осіб, в штаті яких працюють цілі юридичні відділи, зумовлюючи додаткові видатки на представницькі функції. Згадані незручності пов'язані із тим, що для здійснення представництва юридичної особи в судах необхідне укладення з особою, яка має свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, договору про правничу допомогу із метою дотримання таких фундаментальних принципів здійснення адвокатської діяльності як незалежність інституту адвокатури та недопущення втручання, переслідування, насильства стосовно адвоката з боку держави, суспільства, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб [3].

Виникає цілком закономірне питання: чи можливо юридичним особам здійснити захист представництво в суді самостійно, не укладаючи додаткових договорів, без залучення інституту адвокатури? Адже це є очевидним порушенням права кожного на судовий захист. Зокрема Конституцією передбачено як виняток можливість представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо

захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена [2.ст 131²]. Але в судовому провадженні загальна кількість таких категорій справ незначна. Крім того, звернутись із скаргою до Вищої Ради Правосуддя щодо дисциплінарного проступку судді юридичним особам можна лише через адвоката, що знову ж таки призводить до обмежень та зв'язує руки в питанні особливостей представництва.

Законом № 390-IX вводиться поняття «самопредставництва», яке з одного боку розширює представницькі повноваження в суді юридичних осіб, а з другого боку скасовує «адвокатську монополію». Юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), або через представника [4]. Зазначені положення законодавчо дозволяють юридичним особам відстоювати свої права та інтереси в суді без залучення адвокатів.

Фактично із моменту набрання згаданим законом чинності здійснювати самопредставницькі функції може кожен, хто перебуває у трудових відносинах з своїм роботодавцем. Важливим є підтвердження повноважень таких «самопредставників». Комплексний аналіз судової практики та процесуальних норм доводить, що особи, які представляють юридичну особу за довіреністю, виступають від імені цієї особи як довірителя. Це в свою чергу, виключає відносини самопредставництва. Довіреність видається для представництва перед третіми особами. Проаналізувавши дану правову конструкцію, можна дійти висновку, що на підставі довіреності має місце підтвердження повноважень саме адвоката як представника.

Підтвердженням цього концептуального положення є судова практика. Зокрема, ухвалою № 910/3965/18 [5] Верховний Суд повернув без розгляду заяву товариства з обмеженою відповідальністю, посилаючись на те, що заяву від товариства хоч і підписав виконуючий обов'язки директора, проте до заяви не було додано відомостей і доказів щодо наявності повноважень діяти від імені товариства. Касаційний господарський суд в ухвалі від 21.02.2020 у справі

№ 911/25/19 [6] також повернув касаційну скаргу через те, що підписант не вказав повноважень ні представника, ні самопредставника.

На підставі аналізу статті 56 ГПК України та судової практики вбачається необхідним передбачати в статутних документах створення окремих структурних підрозділів, органів або осіб для здійснення представницьких повноважень перед державними органами та в суді. Крім керівників чи членів виконавчого органу, допускати до представництва можна лише тих працівників, трудові функції яких прямо передбачають представництво в суді від імені роботодавця. Інший можливий вихід – свідомо вводити відповідні посади до складу виконавчого органу.

Отже, інститут самопредставництва – це прогресивне концептуальне рішення, яке дозволило без внесення змін до конституції та на вимогу реалій сьогодення, скасовуючи «адвокатську монополію», провадити представницькі функції в суді не лише керівникам чи членам виконавчого органу, а й фактично простим штатним працівникам. Для чого достатньо лише передбачити відповідні положення в статутних документах, не використовуючи довіреності (яка по суті має іншу правову природу) та не укладаючи окремих договорів про надання правової допомоги.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення [Електронний ресурс] // Законодавство України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 15, ст. 95 – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-IX>.

2. Конституція України [Електронний ресурс] // Законодавство України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність [Електронний ресурс] // Законодавство України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282 – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення [Електронний ресурс] // Законодавство України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 15, ст.95 – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-IX>.

5. Ухвала Верховного Суду від 21.03.2019 р. у справі № 910/3965/18 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень – URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80632793>.

6. Ухвала Верховного Суду від 21.02.2020 р. у справі № 911/25/19 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень – URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87735745>.

Юридичні науки

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ

Чебакова Єлизавета Вячеславівна
*студентка II курсу біолого-екологічного факультету,
Науковий керівник **Щербина Євген Миколайович**
доцент, к.ю.н., доцент кафедри цивільного,
трудового та господарського права
Дніпровського національного університету
ім. Олеса Гончара,*

На жаль, не завжди роботодавець може покладатися на совість своїх працівників. Неналежно виконувати свої обов'язки вони можуть з різних причин, тому трудове законодавство встановлює матеріальну відповідальність. Розглянемо, які види матеріальної відповідальності існують на сьогоднішній день, в яких випадках роботодавець може її застосувати і які особливості при цьому він повинен врахувати ...

На власника або уповноважений ним орган покладено обов'язок створити працівникам умови, необхідні для нормальної роботи і забезпечення повного збереження дорученого їм майна.